

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งความสำคัญดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มีแต่ความสงบสุขร่วมกัน

ภารกิจเพื่อการแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี กรมราชทัณฑ์ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษามาใช้ในการแก้ไขผู้ต้องขัง ให้เป็นบุคคลที่พึงปรารถนาของสังคมชุมชน มีจุดมุ่งหมายในการปรับเปลี่ยนพฤตินิสัย พฤติกรรม และเจตคติ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ต้องขังมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพสุจริตภายหลังพ้นโทษ เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคมไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ไม่สร้างภาระและปัญหาให้กับสังคมอีก สามารถดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ

จากความสำคัญดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ จึงได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ 4 ปี (2547-2551) ในส่วนของยุทธศาสตร์ การเปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาและฝึกวิชาชีพ (นอกระบบ) ให้กับผู้ต้องขัง และมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาผู้ต้องขัง โดยมีแนวทางและโครงการให้เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ นำไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมราชทัณฑ์ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สำหรับกลุ่มเป้าหมายในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งในส่วนที่ดำเนินการเองและร่วมกับสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และรับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณค่า ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาพื้นฐาน (สายสามัญ) จัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ความสนใจ อย่างมีคุณภาพและทั่วถึงด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข วิธีการเรียนรู้ จัดให้มีการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิถีชีวิต เน้นภาคคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

1.2 การศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพ (สายอาชีพ) มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะในวิชาชีพเพื่อให้ผู้ต้องขังได้นำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตภายหลังพ้นโทษ อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ชุมชน ท้องถิ่น การจัดการศึกษาวิชาชีพ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรอาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.)

2. ระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็นหลักสูตรโครงการการศึกษาต่อเนื่อง (สัมฤทธิ์บัตร) และหลักสูตรปริญญาตรี การศึกษาระดับดังกล่าว จัดดำเนินการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ในทางปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งทั่วประเทศ ดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้” ขึ้น เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษาได้ตามความพร้อม ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีหลักการและเป้าหมายที่สำคัญ 5 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้และทักษะอันจำเป็นในชีวิตประจำวัน มีหน้าที่เป็นพลเมืองดีและปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ประการที่สอง เพื่อให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาและฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง

ประการที่สาม เพื่อมุ่งบริการจัดการศึกษาแก่ ผู้ต้องขังนับแต่แรกที่ถูกนำตัวมาคุมขัง

ประการที่สี่ เพื่อให้มีความสอดคล้องประสานสัมพันธ์กันกับกิจกรรมและนโยบายอื่น ๆ ในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ประการที่ห้า เพื่อจัดบริการทางการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและความสนใจของผู้ต้องขัง

เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังให้สำนึกผิด และมีความพร้อมใน

การประพุดิตนเป็นพลเมืองที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการพัฒนาปรับเปลี่ยน แก้ไขคนให้มีคุณภาพ จึงได้พยายามส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ต้องขังเล่าเรียนศึกษาอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพของแต่ละคน การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำได้จัดให้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ได้ประสานกับสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตกลงร่วมมือกันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อสามารถนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นภายหลังพ้นโทษไปแล้ว

เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชได้จัดให้มีการศึกษาแก่ผู้ต้องขังตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ ได้รับตัวผู้ต้องขังที่คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีมติให้เน้นในการศึกษา และพัฒนาจิตใจ โดยจัดให้มีโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียน โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์การเรียนเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช” เป็นที่รองรับผู้ต้องขังด้านการศึกษาสายสามัญ, อุดมศึกษา และการประสานหน่วยงานภายนอก จัดการศึกษาสายวิชาชีพหลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของพัฒนาจิตใจ อนุศาสนาจารย์ร่วมกับหน่วยงานทางด้านศาสนา ร่วมดำเนินการพัฒนาจิตใจ

ในการศึกษาสายสามัญ จัดให้มีการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ ตั้งแต่การให้การศึกษารุ่นพื้นฐานกับผู้ที่ไม่รู้หนังสือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชจะได้ดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ สำหรับผู้ต้องขังตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ แต่การดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เรือนจำสามารถดำเนินการบรรลุตามเป้าประสงค์ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากสภาพปัญหาการเรียนการสอนในเรือนจำ อาทิ ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่หลายอย่างนอกจากการสอน ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน การขาดสื่อและอุปกรณ์ในการศึกษาที่ทันสมัย อีกทั้งสภาพที่เรียนภายในเรือนจำมีความสมบูรณ์น้อยมากบางแห่งต้องใช้โรงเลี้ยงอาหาร หรือใต้ถุนเรือนนอน จากข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้านทำให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจต่อการเรียน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความต้องการที่จะศึกษาทักษะของผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสายสามัญ ซึ่งได้ดำเนินการไปในลักษณะเช่นใด ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานจัดการศึกษาสายสามัญสำหรับผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

มูลเหตุจูงใจที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาทัศนะของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชต่อการศึกษายาสยามัญ เพื่อต้องการศึกษาความคิดเห็นจากผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อสายสามัญ ทั้งนี้ เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการศึกษายาสยามัญสำหรับผู้ต้องขัง ตลอดจนเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการศึกษาต่อสายสามัญของผู้ต้องขังในศูนย์การเรียนเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาทัศนะของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชต่อการศึกษายาสยามัญใน 11 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านพฤติกรรมผู้ต้องขัง ด้านเวลาและบรรยากาศการเรียน ด้านสัมพันธภาพกับผู้เรียน ด้านการประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับ
3. แสวงหาแนวทางปรับปรุงการให้การศึกษายาสยามัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งศึกษาทัศนะของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชต่อการศึกษายาสยามัญ ใน 11 ด้าน ได้แก่

  - 1.1 ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา
  - 1.2 ด้านครูผู้สอน
  - 1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 1.4 ด้านการนำความรู้ไปใช้
  - 1.5 ด้านสื่อและอุปกรณ์

- 1.6 ด้านอาคารสถานที่
- 1.7 ด้านพฤติกรรมผู้ต้องขัง
- 1.8 ด้านเวลาและบรรยากาศการเรียนรู้
- 1.9 ด้านสัมพันธภาพกับผู้เรียน
- 1.10 ด้านประเมินผล
- 1.11 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชที่สมัครเข้าเป็นนักศึกษาในศูนย์การเรียนรู้เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โดยแบ่งออกเป็น ระดับประถมศึกษา ชาย จำนวน 35 คน หญิง จำนวน 22 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชาย จำนวน 105 คน หญิง จำนวน 19 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชาย จำนวน 96 คน หญิง จำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 304 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

นิยามศัพท์ในการศึกษา

1. ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของ การกระทำหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในที่นี้หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชที่สมัครใจเรียนต่อสายสามัญ 11 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา หมายถึง ความเหมาะสมของหลักสูตร ความทันสมัยของหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่สอน เป็นต้น

1.2 ด้านครูผู้สอน หมายถึง ตัวครูผู้สอน วิธีการสอน ทักษะในการสอน เป็นต้น

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เรียน เป็นต้น

1.4 ด้านการนำความรู้ไปใช้ หมายถึง ประโยชน์ของความรู้ที่ได้รับ แนวทางและรูปแบบของการนำความรู้ไปใช้ เป็นต้น

1.5 ด้านสื่อและอุปกรณ์ หมายถึง สื่อ เอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์เสริม
สร้างนันทนาการ

1.6 ด้านอาคารสถานที่ หมายถึง เป็นอาคารหรือมุมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ใน
ด้านต่าง ๆ

1.7 ด้านพฤติกรรมผู้ต้องขัง หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียหรือปรับปรุงแก้ไข
ตนเองให้ดีขึ้น ภายหลังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

1.8 ด้านเวลาและบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสรรเวลาในการเรียนให้กับ
ผู้ต้องขังเพียงพอเหมาะสม และบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำให้ผ่อนคลายและสนุกกับการเรียน

1.9 ด้านสัมพันธภาพกับผู้เรียน หมายถึง การที่ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้มีปฏิสัมพันธ์
เกี่ยวข้องกับบุคคลรอบข้างที่เรียนร่วมกันภายในศูนย์การเรียนรู้เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

1.10 ด้านการประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบผลของการจัดการศึกษา

1.11 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ หมายถึง การได้รับประโยชน์จากการศึกษา เช่น วุฒิ
การศึกษา

2. การศึกษาสายสามัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์
และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง
นครศรีธรรมราช ใช้ชื่อว่า “ศูนย์การเรียนรู้เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช”

3. ระดับของการจัดการศึกษาสายสามัญ หมายถึง ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยม
ศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช หมายถึง นักโทษเด็ดขาด ซึ่งถูกควบคุมตัว
อยู่ในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช และเป็นผู้ต้องขังที่สมัครเข้าศึกษาต่อสายสามัญ ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2550

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

1. ทราบระดับของการจัดการศึกษาต่อสายสามัญของผู้ต้องขังศูนย์การเรียนรู้เรือนจำ
กลางนครศรีธรรมราช

2. ทราบทักษะของผู้ต้องขังต่อการศึกษาสายสามัญ 11 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและ
เนื้อหาวิชา ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านสื่อและ
อุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านพฤติกรรมผู้ต้องขัง ด้านเวลาและบรรยากาศการเรียนรู้ ด้าน

สัมพันธภาพกับผู้เรียน ด้านประเมินผล ด้านการประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ในเรือนจำ
กลางนครศรีธรรมราช

3. ได้แนวทางพัฒนาการศึกษาสายสามัญให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น